

De publicatie van een artikel betekent vaak het eindresultaat van een lang proces. Nochtans zou volgens een pleidooi van Hilda Bastian in PLoS Medicine de publicatie het begin moeten zijn van een fase waarin ruimte is voor commentaar op en contextualisering van het gelanceerde idee, waarin we kunnen kijken of dat idee kan toegepast worden en in hoeverre het een verbetering kan betekenen voor de praktijk¹. Dat is des te belangrijker aangezien het huidige publicatiesysteem veel beperkingen heeft. De publicatiedrang op academisch niveau is alom bekend ('publiceren of ten onder gaan')² en het is momenteel nog niet aangetoond dat een peer-reviewproces garant staat voor een goede kwaliteit van de onderzoeksrapportering³. Om de onderzoekskwaliteit te verbeteren en wetenschappelijke verspilling te vermijden is een betere post-publicatiecultuur nodig.

Het post-publicatieproces is nog zeer fragmentarisch. Lezersbrieven zijn goed bekend, maar er zijn ook meer gestructureerde vormen van post-publicatie zoals journal clubs of online commentaren die onmiddellijk bij het gepubliceerde artikel verschijnen. Toch blijven publicaties over het algemeen nog moeilijk corrigeerbaar en is er nog weinig integratie tussen de oorspronkelijke artikels en hun commentaren na de publicatie⁴.

Gelukkig wordt meer en meer initiatief genomen om het post-publicatieproces efficiënter te maken. Sedert een tiental jaren is PLoS «Public Library of Science» open toegankelijk en vergemakkelijkt op die manier de discussie en de post-publicatiemogelijkheden⁵. PubMed lanceerde onlangs een nieuw initiatief (PubMed Commons en PubMed Commons Journal Clubs) om discussies over en commentaren op wetenschappelijke publicaties door andere auteurs en door verschillende journal clubs op te pikken en te verbinden met de PubMed-referenties⁶. Op die manier wordt de lijst met commentaren post-publicatie beter gevisualiseerd. EvidenceUpdates verspreidt samen met een selectie van referenties ook onmiddellijk zichtbare, zeer nuttige commentaar van collega's in een specifiek domein⁷. Via het internet en via de sociale media groeien de wetenschappelijke uitwisselingen tussen personen of zorgverstrekkers met eenzelfde interesse, vooral in de vorm van de post-publicatiecommentaren. Sommige blogs vallen op in levendigheid, een hoge mate van vrije meningsuiting en kwaliteit. De BMJ is een van de tijdschriften met een eigen dynamisch discussieforum⁸.

Om het wetenschappelijke werk na een publicatie meer rendabel te maken, is de post-publicatiecultuur aan vernieuwing toe. Twee onontbeerlijke aspecten zijn de manier van commentaar geven en hoe we met commentaar omgaan. Een confrontatie van ideeën kan vuurwerk geven, maar mag niet verwateren in een contraproductief gevecht. Commentaren moeten ook opgebouwd zijn volgens de methodologie van kritisch lezen, en de methodologische EBM-tools zijn ook nuttig om een coherent antwoord te formuleren. In onderzoeksmiddens hebben we trouwens net zoals op andere terreinen

te maken met angst (bv. om uitgesloten te worden uit het onderzoekersmilieu) of met reflexen van sociale dominantie (bv. discriminatie op basis van stereotypen, zoals het negeren van een publicatie die van de andere kant van de wereld komt). Dat zijn factoren die een gezonde post-publicatiecultuur afremmen. Niet constructief kunnen omgaan met vergissingen en kritische commentaren speelt waarschijnlijk ook een rol⁹.

Om het intellectuele werk in de post-publicatieperiode beter tot zijn recht te laten komen, kan hier best wat structuur in aangebracht worden. Bastian pleit in haar editoriaal voor het belonen van intellectuele inspanningen na de publicatie, voor een 'nazorg' van gepubliceerd onderzoek en voor het delen van gegevens. Dat zou verhinderen dat bijkomende gegevens of belangrijke inzichten pas maanden en soms jaren later, in een nieuwe publicatie vrijgegeven worden.

Door in de post-publicatieperiode informatie te delen en hierover een discussie op gang te brengen, kan de publicatie leiden tot nieuwe inzichten. In zijn boek over 'social learning' stelt Denis Cristol dat iedereen die bezig is met educatie en opleiding, evolutie moet toelaten in de eigen werkwijze en in de werkwijze die aan anderen voorgesteld, of soms opgelegd wordt. Deze nieuwe aanpak is volop in ontwikkeling en stelt vragen bij de gangbare professionele opleiding en ook bij de financiële en juridische mechanismen van de opleiding. Deze aanpak heeft op zijn beurt waarschijnlijk ook weer schaduwzijden, maar het belangrijkste is evenwel de drang om bij te leren en om collectieve intelligentie op te bouwen¹⁰.

In de overvloed van informatie zou deze vorm van 'social learning' een reële opportuniteit moeten bieden, hierbij ondersteund door nieuwe informatietechnologieën. Voor Minerva en voor andere informatiebronnen ligt hier ongetwijfeld een nieuwe rol weggelegd.

Referenties

1. Bastian H. A stronger post-publication culture is needed for better science. PLoS Med 2014;11:e1001772.
2. Anonymous. Publish or perish. Nature 2010;467:252.
3. Jefferson T, Rudin M, Brodney FS, Davidoff F. Editorial peer review for improving the quality of reports of biomedical studies. Cochrane Database Syst Rev 2007, Issue 2.
4. PLOS Medicine Editors. Getting closer to a fully correctable and connected research literature. PLoS Med 2013;10:e1001408.
5. <http://journals.plos.org/plosmedicine/>
6. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmedcommons/journal-clubs/about/>
7. <https://plus.mcmaster.ca/evidenceupdates/>
8. <http://blogs.bmj.com/>
9. Henrard C. Medische fouten: een kans om de praktijk te verbeteren, een uitdaging voor EBM. [Editoriaal] Minerva 2014;13(9):105.
10. Cristol D, Former, se former et apprendre à l'ère du numérique. Le social learning. Paris: ESF, 2014.